

Voor het bedrijf **Van Dijk**, gelegen in **Soest**, is door FBW een nieuwe stal ontworpen. Deze komt te staan op een te reorganiseren erf rond de monumentale **boerderij Birkzicht**. De nieuwe stal moet uitbreiding met ruim 60 koeien mogelijk maken. Uitbreiding naar achteren bleek lastig omdat zich daar een burgorwoning bevindt. **Verbreiding van de bouwkaavel** was daardoor onvermijdelijk, wat gepaard gaat met een beperkte vermindering van het doorzicht naar het open landschap van Eemland. Opvallend detail van de erfbebouwing is een centraal gelegen kapberg, die door een beeldend kunstenaar als atelier wordt gebruikt. Deze kapberg vormt het hart van het plan; hij gaat fungeren als een soort **"commandopost"** midden op het erf.

VROLIJKE KOEIENTUIN

FBW Architecten

Alsof ze in de tuin wandelen. Zo voelen de koeien zich in de door FBW Architecten ontworpen vrijloopstal. De stal is een rechthoekig transparant gebouw dat ruimte biedt aan zestig koeien. De bovenbouw is een bestaande standaard v-stal. In de stal ligt een compostbodem die grenst aan de weide, zodat een natuurlijke overgang van stal naar buitenruimte ontstaat. De harde zone met de voergang, roostervloeren en mestkelders liggen aan de andere kant, aan het centrum van het erf.

Een veehouderij is een bedrijf

FBW: "Een van de grote uitdagingen voor ons was: hoe ga je om met zo'n groot gebouw? Het gevaar is dat een vrijloopstal vanwege zijn omvang elementen van een megastal krijgt. De kap is snel een beetje suf en heeft niet meer de pittigheid en uitstraling die boerderijen en stallen in het verleden hadden." Suf is het ontwerp van FBW zeker niet. Het vrolijke kleurgebruik geeft pit aan de stal en de transparante wanden geven zicht op wat zich binnen afspeelt.

FBW zocht naar een nieuw type stal. Antoni Folkers: "In de bestaande stalvorm zit geen ontwikkeling meer. Het romantische beeld dat het publiek van een boerderij heeft is achterhaald, een veehouderij is een gemechaniseerd bedrijf." FBW Architecten kiest een vorm die daarbij past, de stal is een moderne fabriekshal, efficiënt en functioneel. De staalconstructie is heel licht en open, leidingen en goten bevinden zich achter een brede gevelband. Het hemelwater wordt opgevangen in een vijver en gebruikt als drinkwater voor de koeien. In de grote hal staat een klein gebouwtje dat refereert aan het oude staltype. In dit stalletje zijn het kantoor, de melkrobot en andere bedieningsfuncties geconcentreerd.

Hergebruik van materialen

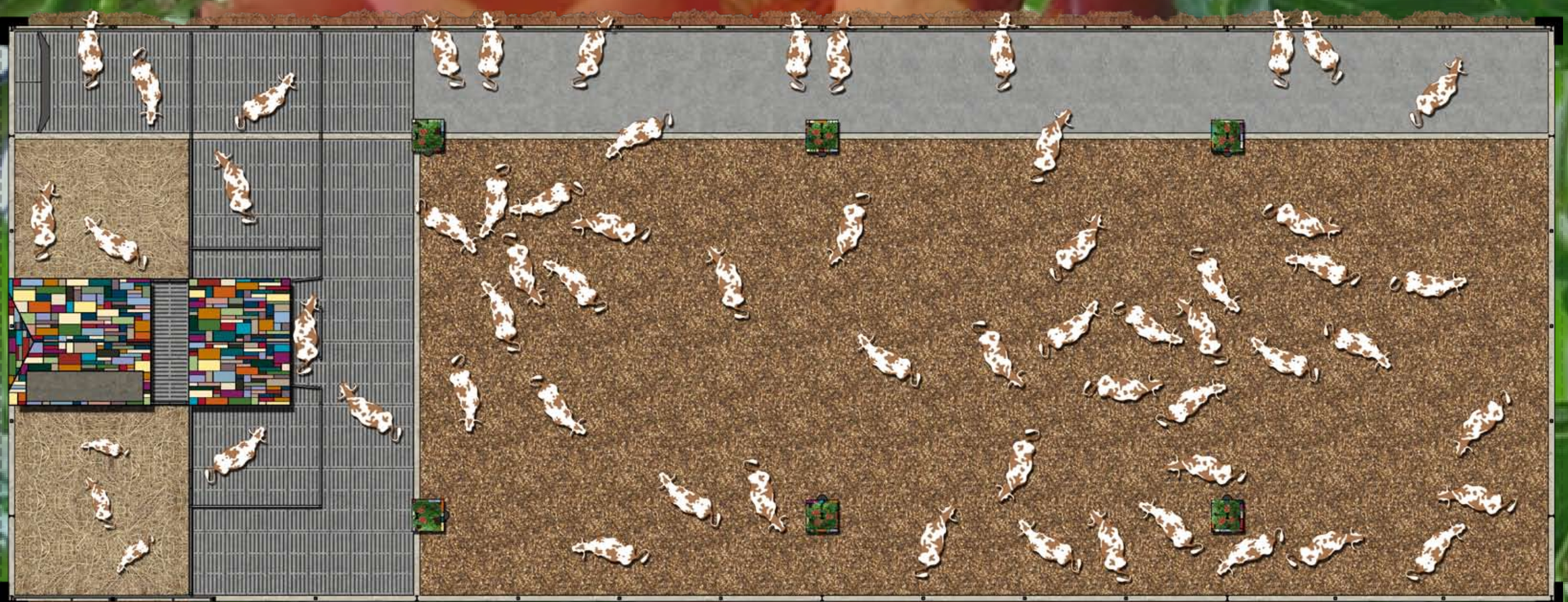
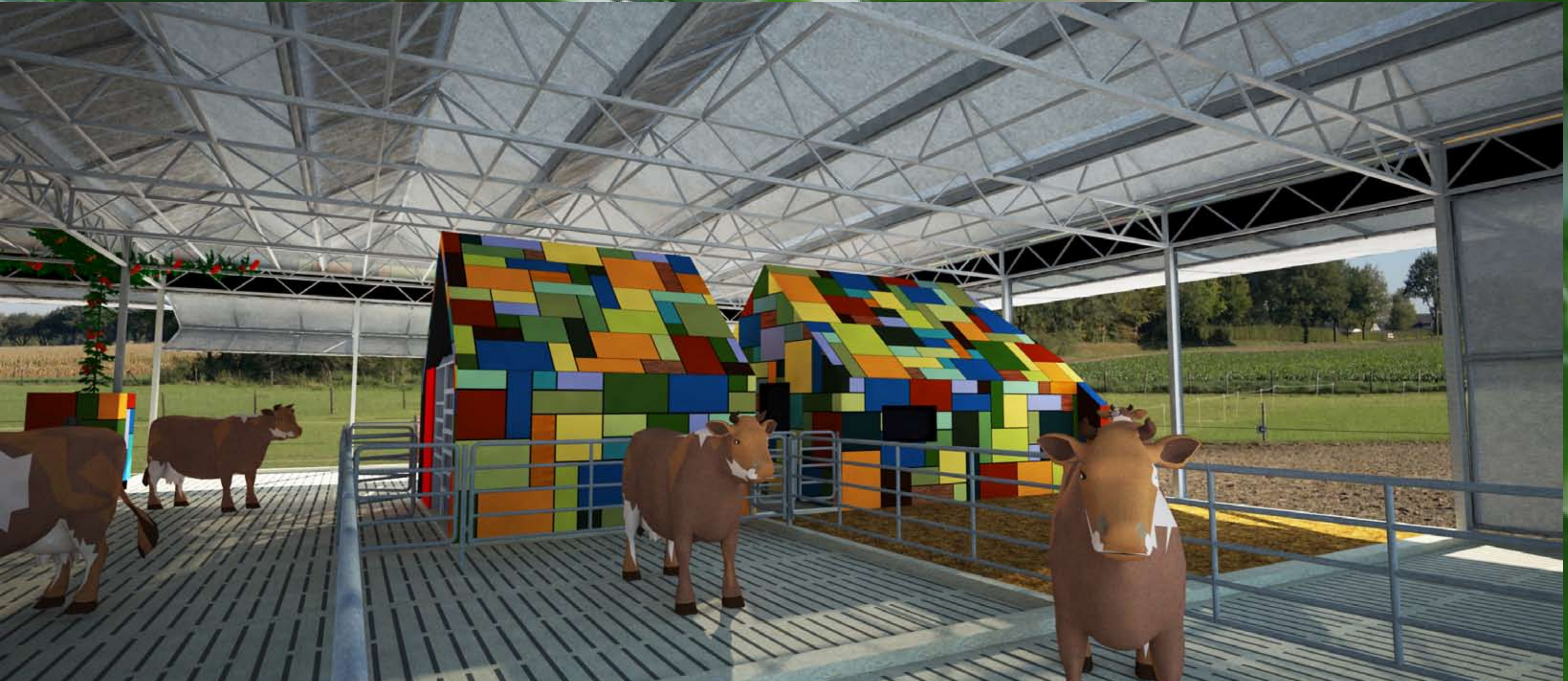
Het hergebruik van bestaande materialen zoals veel boeren dat doen op hun erf inspireerde FBW Architecten tot de introductie van de gerecyclede trespa-platen. Deze platen bestaan voor 80% uit hout en zijn in alle kleuren verkrijgbaar. Het materiaal wordt veel in de woningbouw gebruikt, maar tot nu toe nauwelijks hergebruikt. Het leent daar echter goed voor omdat het weinig onderhoud vergt en lang mee gaat. De platen kunnen in een bonte mix van kleuren worden gebruikt, maar er kan ook voor een rustiger palet worden gekozen of ander plaatmateriaal. Voor de wanden ontwikkelde FBW een nieuwe techniek. De zijgevels zijn van gaas en kunnen volledig openklappen, ze vormen dan een luifel die functioneert als zonwering en zorgen voor een open verbinding met het landschap. Wildroosters op de grens van stal en weide voorkomen dat de koeien de stal uitlopen. Onder de roosters ligt een open kanaal dat voor ventilatie van de compostvloer zorgt.

Innovatieve koeientuin

De architecten van FBW werken veel in Afrika en zijn vanuit die ervaring gewend te werken in de natuur en met respect voor de natuur. Folkers: "Daar zie ik bij de stallen ook de meeste vernieuwing, de koeientuin heeft toekomst. Het beeld van de gebouwen wordt aantrekkelijker. En er hoeft geen schaamgroen omheen. Wij hebben het groen geïntegreerd in het gebouw." De natuur komt naar binnen en krijgt een extra functie in deze koeientuin. Rond de kolommen groeien stikstofbindende planten als Oost-Indische Kers en tomaten. De planten klimmen langs de constructie omhoog en zorgen voor schaduwrijke plekken onder het transparante dak.

Ondersteuning door de overheid

Voorlopig zal deze stal niet gebouwd worden. De boer is nog wat huiverig voor het experiment en de hogere kosten die eraan verbonden zijn. Folkers begrijpt dat wel: "Het belang van de boer is een efficiënt bedrijf. De ruimtelijke indeling en logistiek van het erf is belangrijk, maar de inpassing in het landschap staat voor de boer niet bovenaan het lijstje. Op dat gebied zal hij niet gauw voorloper zijn in de vernieuwing en risico nemen. Dat deel moet juist de overheid steunen."

In het ontwerpproces is de boerderij als een **fabriek** beschouwd. Het romantische beeld van vroeger, hoe aantrekkelijk ook in sommige opzichten, is achterhaald. Wel is het de bedoeling dat binnen de nieuwe stal groen wordt toegevoegd, bijvoorbeeld in de vorm van een **bladerdak** (hier een trompetklimmer) dat het landschap als het ware de stal in brengt.

Een van de grote uitdagingen is te voorkomen dat de nieuwe vrijloopstal vanwege zijn omvang op een klassieke megastal zou gaan lijken. Het ontwerp voorziet in een zo licht mogelijke staalconstructie, met een **"boerderij binnen de boerderij"**. Het deel waar zich onder andere de melkrobot bevindt. Voor de uitvoering van de flexibele wanden van de nieuwe stal is gekozen voor een **schaarscherm** van eenvoudige lichte staalprofielen, die enerzijds als luifel kan dienen en anderzijds kan worden afgesloten bij extreme weersomstandigheden.

